

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2022/76

Karar Sayısı : 2022/112

Karar Tarihi : 28/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Dördüncü İdari Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4. maddesinin 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında yer alan "...veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,..." ibaresinin anılan fıkırdaki yer alan "...personelinde:..." ve "...anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,..." ibareleri yönünden Anayasa'nın 13., 38., 48. ve 49. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacının olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumunda öğretmen olarak çalıştığı gerekçesiyle çalışma izninin iptal edilmesi üzerine söz konusu idari işlemin kaldırılması ve çalışma izninin verilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 4. maddesi şöyledir:

"Kurucu/kurucu temsilcisinin nitelikleri ve kurum binaları

MADDE 4- (Değişik birinci fıkra: 9/5/2018-7141/11 md.) Özel öğretim kurumlarının gerçek kişi kurucularında, tüzel kişi kurucularının yönetim organlarında, kurucu temsilcilerinde ve personelinde; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezası ya da affa uğramış olsa bile Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ve 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında işlenen suçlardan ceza almamış olması veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması, terör örgütlerine ya da Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti ya da iltisakı yahut bunlarla irtibatı olmaması şartı aranır.

Kurum binalarının nitelikleri, bu binalarda açılacak kurumlar ile her tür tesis ve donanma ilişkin standartlar Bakanlıkça belirlenir.

Meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az yüz metre

uzaklıkta bulunması zorunludur. Özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri eğitim kurumları ile okullar dışındaki diğer özel eğitim kurumlarında bu zorunluluk aranmaz. Ancak, söz konusu özel eğitim kurumlarıyla yukarıda belirtilen türdeki iş yerleri aynı binada bulunamaz.

Turizmin yoğun olduğu yörelerde bulunan okulların tatil olduğu dönemlerde, yukarıda belirtilen iş yerleri ile okullar arasında yüz metre uzaklık şartı aranmaz.

Uzaklıkla ilgili esaslar İçişleri, Çevre ve Şehircilik, Millî Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/6/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Burak FIRAT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın masumiyet karinesine aykırılık teşkil ettiği, henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadığı hâlde kişinin hakkında bazı suçlardan kovuşturma bulunması nedeniyle özel eğitim kurumlarında çalışmasının engellendiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 38., 48. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kural, özel eğitim kurumlarının gerçek kişi kurucularında, tüzel kişi kurucularının yönetim organlarında, kurucu temsilcilerinde ve personelinde; devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, kaçakçılık suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında işlenen suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması şartının aranacağını öngörmekte olup “...personelinde:...” ve “...anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar...” ibareleri yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli bir kararında 5580 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,..." ibaresini, anılan fıkrada yer alan "...personelinde:..." ve "...dolandırıcılık, sahtecilik,..." ibareleri yönünden incelemiş ve söz konusu kuralla çalışma hakkı ve özgürlüğüne sınırlama getirilirken hedeflenen amaca daha hafif bir tedbirle ulaşılabileceği mümkün olduğu hâlde daha ağır bir sınırlama aracının tercih edilmesinin gereklilik ilkesiyle çeliştiği, bu itibarla sınırlamanın ölçüsüz olduğu gerekçesiyle kuralı, Anayasa'nın 13., 48. ve 49. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022).

6. Belirtilen kararda ilk olarak anılan kural uyarınca özel eğitim personeli olarak çalışacak kişilerde, haklarında dolandırıcılık ve sahtecilik suçlarından dolayı kovuşturma bulunmaması şartının arandığı, buna göre söz konusu şartı taşımayan kişilerin özel eğitim kurumu personeli olarak çalışabilmesinin mümkün olmadığı gözetildiğinde kuralla Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde düzenlenen çalışma hakkı ve özgürlüğüne yönelik bir sınırlama getirildiği tespiti yapılmıştır. Bu tespitten ardından, temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren söz konusu kural, Anayasa'nın 13. maddesi gereğince sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması şartlarını taşıyıp taşımadığı hususları yönünden değerlendirilmiştir.

7. Bu kapsamda söz konusu kuralın yer aldığı fıkrada kovuşturma bulunmaması şartı kapsamında hangi suçların özel eğitim kurumu personeli olarak çalışmaya engel oluşturduğunun açıkça belirtildiği, bu suçların 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlendiği ve kuralda yer alan "...kovuşturma..." ibaresinin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlandığı gözetildiğinde kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı belirtilmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022, §§ 12, 16).

8. Anayasa'nın 5. maddesine göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamanın devletin temel amaç ve görevlerinden olduğu, doğrudan devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların denetim ve gözetimleri altında sunulan kamu hizmetlerinin doğru ve güvenilir bir şekilde yürütülmesini temin etmek suretiyle kamu düzeninin gerçekleştirilmesinin kişilerin ve toplumun refah, huzur ve güvenliğini sağlamaya hizmet edeceğinin açık olduğu vurgulanan kararda, 5580 sayılı Kanun'un 6., 9. ve 11. maddeleri gözetiminde bulundurulduğunda özel öğretim kurumlarında görev alacak personel hakkında dolandırıcılık ve sahtecilik suçlarından kovuşturma bulunmaması şartını öngören kuralın kamu düzeninin sağlanması biçimindeki meşru amaca yönelik olduğu ifade edilmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022, § 18).

9. Ölçülülük incelemesinde ise kuralla ulaşılmak istenen amaca, özel öğretim kurumlarına personel alımı yönünden ilgili makamlara takdir yetkisi tanımak ya da kovuşturma sonuna kadar bekleme yetkisi vermek; hâlihazırda görev yapan personel yönünden ise kovuşturma durumunun iş sözleşmelerinin askıda kalması hâllerinden biri olarak kabulü gibi daha hafif tedbirlerle ulaşılabileceğinin mümkün olduğu, nitekim buna benzer tedbirlerin çeşitli meslek grupları bakımından mevzuatta düzenlendiği belirtilerek sınırlamanın gerekli, dolayısıyla ölçülü olduğunun söylenemeyeceği ifade edilmiştir (AYM, E.2021/117, K.2022/10, 26/1/2022, § 22).

10. Eldeki itiraz başvurusunda Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kural bakımından yapılacak anayasallık denetiminin konusunu da benzer şekilde, özel eğitim personeli olarak çalışacak kişilerde, haklarında anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması şartının aranması hususu oluşturmaktadır.

11. Bu kapsamda itiraz konusu kural açısından da Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan 26/1/2022 tarihli ve E.2021/117 ve K.2022/10 sayılı kararından ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmadığından kural, Anayasa'nın 13., 48. ve 49. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 13., 48. ve 49. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 38. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. HÜKÜM

8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4. maddesinin 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında yer alan "...veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması,..." ibaresinin, anılan fıkra da yer alan "...personelinde:..." ve "...anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar,..." ibareleri yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE 28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR